

Číslovky

Číslovky jsou podobně jako zájmena uzavřeným slovním druhem, nové číslovky nevznikají. Dají se jednoznačně vymežit podle významového kritéria – jsou to slova číselného významu a přiřazujeme je k plnovýznamovým slovním druhům. Podle toho, jestli vyjadřují počet určitý či neurčitý, se rozlišují číslovky určité (šestý) a neurčité (několikátý). Obě skupiny se pak tradičně dělí podle významu na čtyři druhy: základní – vyjadřují počet (*sedm, několik*), řadové – vyjadřují pořadí (*sedmý, několikátý*), druhové – vyjadřují počet druhů (*sedmero/ý, několikero/ý*), násobné – označují především počet opakování děje (*sedmkrát, několikrát*). Při podrobnějším třídění se rozlišují ještě další druhy číslovek, např. skupinové, označující početnost skupiny (*dvojice, pětiice, tisícovka*), dílové, označující velikost dílu (*polovina, půl, pětina*) nebo souborové, které označují počet souborů (*dvoje, několikery*) a pojí se s pomnožnými podstatnými jmény (*troje nůžky*).

Číslovky jsou nesourodé z hlediska svých tvarů, tzn. že se skloňují většinou jako jiné slovní druhy: jako podstatná jména (*tisíc – stroj, miliarda – žena*), jako přídavná jména (*druhý – mladý, první – jarní*), jako zájmena (*jeden – ten*). Některé číslovky mají skloňování, které se odchyluje od pravidelných vzorů, označujeme ho jako zvláštní skloňování. Mají ho některé číslovky základní a neurčité: *dva, oba* – zachovávají soubor duálových tvarů (např. 2. a 6. p. *dvou, obou*, 3. a 7. p. *dvěma, oběma*). *Tři* a *čtyři* mají většinu tvarů jako vz. *kost* v množném čísle, kromě 2. pádu, kde je tvar *čtyř*, hovorově také *třech, čtyřech*, a 7. pádu *třemi*. *Pět* až *devadesát devět* užívají jen dva tvary (1. a 4. p. *pět*, ostatní pády *pěti*). Neurčité číslovky *kolik, tolik, několik* a ve spojení se jménem i číslovka *mnoho* (událostí) užívají mimo 1. a 4. p. tvary zakončené na *-a* (*kolika, mnoha*).

Řada číslovek se neskloňuje, např. násobné typu *dvakrát, dvojmo, dvojnásobně*. Nesklonná může zůstat i číslovka *sto* (*ke sto divákům*) atd.

Ohebné číslovky vyjadřují většinou mluvnické kategorie rodu, čísla a pádu ve shodě s řídicím podstatným jménem. Existují však číslovky, které vyjadřují některé kategorie omezeně, např.: *dva, tři, čtyři, pět* a ostatní na *-t, sedm, osm* mají jen množné číslo. *Tři, čtyři, pět* a ostatní na *-t, sedm, osm* nevyjadřují kategorii rodu. Jen číslovky skloňující se jako přídavná jména mohou vyjadřovat životnost (*Naši hokejisté skončili jako čtvrtí*).